

Kaltinamojo fizinio patrauklumo, socioekonominio statuso ir lyties reikšmė seksualinio priekabiavimo situacijos dalyvių elgesio vertinimui

Gabija Petrauskaitė

Psichologijos (klinikinės psichologijos šaka) magistrantė
Vilniaus universitetas, Psichologijos institutas
gabijapetrauskaite5@gmail.com

Ksenija Čunichina

Vilniaus universitetas, Psichologijos institutas
ksenija.voropaj@gmail.com

Santrauka. Seksualinis priekabiavimas yra plačiai paplitusi šiuolaikinėje visuomenėje problema, todėl svarbu išsiaiškinti, kokie veiksniai formuoja visuomenės narių požiūrį į seksualinio priekabiavimo situacijas ir kodėl tam tikrais atvejais priekabiavimo auka yra laikoma situacijos kaltininke. Apžvelgus tyrimus, nagrinėjančius įvairių neteisinių veiksmų poveikį seksualinio priekabiavimo situacijos dalyvių elgesio vertinimui, matyti, kad daugelio jų rezultatai yra nevienodi, nėra aiškus ryšys tarp kaltinamojo savybių ir požiūrio į seksualinio priekabiavimo situacijas. Tad šio tyrimo tikslas – nustatyti, kokį poveikį seksualinio priekabiavimo situacijos dalyvių elgesio vertinimui daro tokie veiksniai kaip kaltinamojo lytis, fizinis patrauklumas ir socioekonominis statusas (SES). Tyrime dalyvavo 179 respondentai, iš kurių 151 studijavo Lietuvos aukštosiose mokyklose ir 28 buvo per pastaruosius trejus metus studijas baigę asmenys. Tyrimo metu, naudojant tariamą naujienų portalo pranešimą bei situacijos vertinimą nagrinėjančią skalę, buvo nustatyta, kad statistiškai reikšmingą poveikį situacijos dalyvių elgesio vertinimui darė tik kaltinamojo (-osios) fizinis patrauklumas ir SES. Didelis kaltinamojo (-osios) fizinis patrauklumas lėmė statistiškai reikšmingai pozityvesnį jo elgesio vertinimą ir negatyvesnį aukos elgesio vertinimą, o kaltinamojo (-osios) SES statistiškai reikšmingai veikė tik požiūrį į kaltinamojo (-osios) elgesį: kai kaltinamasis (-oji) buvo aukšto SES, respondentai jo elgesį vertino negatyviau, palyginti su žemo SES kaltinamojo elgesiu.

Pagrindiniai žodžiai: seksualinis priekabiavimas, fizinis patrauklumas, socioekonominis statusas, fizinio patrauklumo stereotipas, neteisiniai veiksniai.

Effects of a Perpetrator's Physical Attractiveness, Socioeconomic Status and Gender on Behaviour Perception of the Participants of Sexual Harassment Situations

Summary. Sexual harassment is still a widespread problem in today's modern society. Therefore, it is important to identify extralegal factors that shape society's attitudes towards sexual harassment cases and why, sometimes, the victim of sexual harassment is being blamed for the situation. Most of the previous studies do not explore the causal relationship between the characteristics of the accused and the attitudes towards the cases. Moreover, the results of many existing studies are contradictory. Therefore, the aim of this study is to determine the impact of sex, physical

Received: 15/11/2019. Accepted: 18/12/2019

Copyright © 2019 Gabija Petrauskaitė, Ksenija Čunichina. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

attractiveness and socioeconomic status (SES) of the perpetrator on the attitudes towards sexual harassment situations. A hundred seventy-nine respondents participated in the study. During the research, a fictional news report and situation assessment scale were used. It was found that only a perpetrator's physical attractiveness and socioeconomic status had a statistically significant impact on the appraisal of the perpetrator and victim's behavior in the situation. The physical attractiveness of the perpetrator resulted in a statistically significant positive appraisal of his behavior and a more negative appraisal of the victim's behavior. SES only had a statistically significant impact on the appraisal of perpetrator's behavior: when the perpetrator was of high SES, his behavior in a sexual harassment situation was perceived more negatively than that of low SES. Results of this research not only emphasize the importance of extralegal factors on the attitudes toward the sexual harassment victims and perpetrators among younger adults, but also indicates possible societal changes – diminished gender and opposite SES effects on the attitudes toward the aforementioned situations.

Keywords: sexual harassment, physical attractiveness, socioeconomic status, physical attractiveness stereotype, extralegal factors.

Nepadorūs seksualinio pobūdžio komentarai, pasiūlymai bei nepageidaujamas fizinis kontaktas – visos šios gerai pažįstamos elgesio formos apibūdina reiškinių, vadinamą seksualiniu priekabiavimu. Su seksualinio priekabiavimo problema susiduriama tiek švietimo įstaigose, tiek darbovietėse, tiek asmeniniame gyvenime. Dėl tam tikrų visuomeninių judėjimų pastaraisiais metais imta plačiau diskutuoti apie šio reiškinių prasmę, paplitimą bei pasekmes, kurias patiria asmenys, susidūrę su seksualiniu priekabiavimu. Dabartinių tyrimų rezultatai rodo, kad į seksualinį priekabiavimą turėtų būti žiūrima labai rimtai, nes tokia patirtis gali labai įvairiapusisškai ir labai stipriai paveikti aukos psichikos sveikatą (pavyzdžiui, Wolff, Rospenda, & Colaneri, 2017; Harnois & Bastos, 2018). Vienas iš dažniausiai pasitaikančių padarinių – suprastėjusi nuotaika ir įvairių negatyvių jausmų patyrimas (Grigentytė & Lesinskienė, 2018; Vagonis, Gečienė ir Steiblienė, 2015; Wolff et al., 2017). Seksualinį priekabiavimą patyrę asmenys jaučia nerimą ir pasišlykštėjimą (Cortina & Bredahl, 2008), depresiškumą (Vagonis ir kt., 2015), gėdą, pyktį (Wolff et al., 2017), liūdesį ir teigia apskritai patiriantys didesnę stresą (Willness, Steel, & Lee, 2007). Be neigiamų jausmų išgyvenimo, seksualinį priekabiavimą patyrę asmenys taip pat prasčiau vertina savo gyvenimo kokybę ir pasitenkinimą gyvenimu (Vagonis ir kt., 2015), mažiau pasitiki savimi (Cortina & Bredahl, 2008) ir prasčiau vertina savo fizinę sveikatą (Harnois & Bastos, 2018). Susidūrus su šia nepageidaujamo elgesio forma, ypač pakartotinai, gali atsirasti ir rimtesnių padarinių, pavyzdžiui, žalingas alkoholio bei narkotikų vartojimas (Wolff et al., 2017), miego bei valgymo sutrikimai (Grigentytė & Lesinskienė, 2018). Taip pat, esant nuolatiniam seksualinio priekabiavimo patyrimui, kai kuriems asmenims gali išsivystyti net potrauminio streso sutrikimo simptomų (Willness et al., 2007).

Atsižvelgiant į šiuos seksualinio priekabiavimo patyrimo padarinius aukai, tampa akivaizdu, kad seksualinis priekabiavimas virsta išbandymu tiek individualiu, tiek visuomenės lygmeniu. Apžvelgus pastaraisiais metais pavišintas priekabiavimo istorijas matyti, kad visuomenės reakcija į jas dažnai buvo prieštaringa: mažoji dalis visuomenės narių, prieš susidarydami nuomonę apie situacijas, laukė teisės saugos nuosprendžio, o likusieji nelaukdami nuteisė apkaltintąjį asmenį arba atvirkščiai – kaltino auką arba ėmė abejoti jos istorijos tikrumu, nors tvirto pagrindo šioms abejonėms nebuvo. Atsižvelgiant į tokią visuomenės reakciją kyla klausimas, kokie veiksniai formuoja visuomenės ir teisės saugos

atstovų požiūrį į seksualinio priekabiavimo situacijas ir gali paveikti vienokį ar kitokį jų priimamą teisinį sprendimą. Tyrimai rodo, kad apskritai teisėjo ar tarėjų tarybos sprendimai yra veikiami dvejopų veiksnių: su įrodymais susijusių veiksnių (angl. *evidential factors*), tokių kaip teismo posėdžio metu teikiami liudytojų parodymai, bei neteisinių veiksnių (angl. *extralegal factors*), kurie neturėtų turėti lemiamos reikšmės primant sprendimą (Mazzella & Feingold, 1994). Pastarieji veiksniai tampa ypač aktualūs, nagrinėjant bylas, kuriose nėra daiktinių įrodymų ir tenka remtis ribotu informacijos kiekiu, pavyzdžiui, tik liudytojų parodymais (Bottoms, Davis, & Epstein, 2004). Teismo procesą bei sprendimą gali paveikti tokie veiksniai kaip paties vertintojo savybės (vertintojo lytis bei tam tikros nuostatos ir kt.) ar kaltinamojo charakteristikos, tokios kaip kaltinamojo rasė, fizinis patrauklumas, socioekonominis statusas bei lytis (Mazzella & Feingold, 1994).

Daugiau nei prieš keturis dešimtmečius Dion, Berscheid ir Walster (1972) savo tyrimu parodė, kad fiziškai patrauklūs žmonės yra vertinami kaip prosocialesni, užimantys geresnę profesinę poziciją, geresni sutuoktiniai, tėvai ir apskritai laimingesni žmonės. Šio patrauklumo stereotipo pasireiškimo mechanizmas literatūroje dažnai yra aiškinamas *aureolės efektu* – mąstymo klaida, kurios metu vienos individo ar daikto savybės vertinimas veikia kitų, nesusijusių individo ar daikto savybių vertinimą (Boslaugh, 2008; Shinnars, 2009). Tačiau ar fizinio patrauklumo sąlygotas aureolės efektas gali būti pakankamai stiprus, kad paveiktų vertintojo nuomonę vertinant asmenis, galbūt nusižengusius įstatymui? Dalis tyrimų rodo, kad patrauklesni kaltinamieji teismo proceso metu tikrai susilaukia kur kas mažesnių bausmių, palyginti su tais, kurie teisėjų subjektyviai vertinami kaip mažiau fiziškai patrauklūs (DeSantis & Kayson, 1997; Mackelprang & Becker, 2017). Pavyzdžiui, DeSantis ir Kayson (1997), naudodami tariamą apiplėšimo bylą su nusikaltusiųjų nuotraukomis, aptiko, kad tyrimo dalyviai yra linkę skirti statistiškai reikšmingai mažesnes įkalinimo bausmes patraukliems nusikaltėliams nei nepatraukliems. Stewart 1980 ir 1985 metais atlikti tyrimai parodė, kad patrauklūs kaltinamieji susilaukia mažesnės ne tik teisės srityje nedarbančių tyrimų dalyvių, bet ir realių teisėjų, lemiančių tikrus bylų sprendimus, bausmės. Kita vertus, kai kurie pastarąjį dešimtmetį atlikti tyrimai nerodo tapačių rezultatų (Taylor, Lui, & Workman, 2018; Kutys, 2012). Pavyzdžiui, Kutys (2012) tyrimu nustatė, kad kaltinamojo patrauklumas nedarė jokio reikšmingo poveikio įkalinimo bausmės trukmei, o Swami, Arthey ir Furnham 2017 metais atliktame tyrime gavo patrauklumo stereotipui visiškai prieštaraujančius rezultatus: kaltinamųjų fizinis patrauklumas statistiškai reikšmingai lėmė didesnę skiriamą bausmę. Šiuos rezultatus autoriai aiškina atvirkštinio priskyrimo šališkumo fenomenu (angl. *reverse attribution bias*), kuris apibūdina situacijas, kai didesnį fizinį patrauklumą turintiems asmenims yra keliami aukštesni elgesio standartai ir todėl, juos pažeidę, jie susilaukia didesnės bausmės (Swami et al., 2017). Tad, atsižvelgus į visų minėtų tyrimų rezultatų nenuoseklumą, prieinama prie išvados, kad fizinio patrauklumo reikšmė teisiniams sprendimams vis dar reikalauja tyrėjų dėmesio.

Kita svarbi kaltinamojo savybė, dėl aureolės efekto galinti paveikti teisinį sprendimą įvairiose bylose, kartu ir seksualinio priekabiavimo, yra kaltinamojo socioekonominis statusas (SES). SES apibrėžiamas kaip asmens ar grupės socialinė padėtis ar klasė, dažniausiai

matuojama išsilavinimo, pajamų bei profesijos kriterijais (American Psychological Association, 2018). Bandant išsiaiškinti SES daromą arba nedaromą įtaką bylose priimamiems sprendimams, kaip ir fizinio patrauklumo atveju, tyrimais gaunami prieštaringi rezultatai. Pavyzdžiui, Deitz ir Byrnes (1981) pastebėjo statistiškai reikšmingą ryšį tarp kaltinamojo užimamos profesinės pozicijos (mokslininko arba valytojo) ir jam priskiriamos kaltės. Kruttschnitt (1980), apžvelgusi realius 1 034 nuteistų moterų bylų sprendimus, taip pat aptiko, kad mažas pajamas bei prasčiau vertinamą profesiją turinčios moterys gauna griežtesnę bausmę. Kutys (2012) bei Loeffler ir Lawson (2002), naudoję simuliacinius bylų scenarijus, nepastebėjo jokios statistiškai reikšmingos SES įtakos vertintojų skiriamai bausmės trukmei. Chiricos ir Waldo, 1975 metais išnagrinėję 10 488 bylų rezultatus, taip pat neaptiko reikšmingos sąsajos tarp nuteistojo SES ir jam skiriamos įkalinimo bausmės ilgumo. Tad, atsižvelgiant į tai, kad minėtų tyrimų rezultatai nėra nuoseklūs, labai sunku įvertinti, kokią reikšmę socioekonominis statusas gali turėti seksualinio priekabiavimo situacijos vertinimui.

Dar viena reikšminga kaltinamojo savybė, galinti paveikti teisinius sprendimus, yra jo lytis. Lyties svarba priimant teisinius sprendimus buvo nustatyta dešimtimis tyrimų, kurių rezultatai parodė, kad moterys už tuos pačius nusikaltimus gauna kur kas švelnesnes bausmes nei vyrai (pavyzdžiui, Bickle & Peterson, 1991; Daly & Bordt, 1995; Steffensmeier et al., 1993, cituojama pagal Koons-Witt, 2002). Tiesa, vertėtų pažymėti, kad šis nuolaidžiavimas moteriškosios lyties atstovėms yra būdingas ne visų tipų nusikaltimams. 2006 metais Rodriguez, Curry ir Lee atliktas tyrimas parodė, kad rečiau įkalinamos ir mažesnes bausmes gauna moterys, kaltinamos lengvais nusikaltimais, tačiau smurtiniais nusikaltimais kaltinamos moterys turi tokią pačią tikimybę gauti įkalinimo bausmę kaip ir vyrai. Šiuos atleidimo moterims skirtumus tarp skirtingų tipų nusikaltimų aiškina blogų moterų teorija (angl. *evil women theory*). Remiantis šia teorija, kai kuriais atvejais moterys gauna griežtesnes bausmes dėl to, kad jų padaromi nusikaltimai pažeidžia jų lyties normas (Bontrager, Barrick, & Stupi, 2013). Moterys, darančios stereotipiškai „moteriškus“ nusikaltimus, tokius kaip narkotikų vartojimas ar vagiliavimas, susilaukia mažesnių bausmių, o moterys, darančios nusikaltimus, būdingesnius vyrams, tokius kaip smurtiniai nusikaltimai, nusipelno dvigubos bausmės ne tik už padarytą nusikaltimą, bet ir lyties normų pažeidimą (Rodriguez et al., 2006). Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad nėra aišku, ar, atrodytų, už stereotipiškai „vyrišką“ nusikaltimą, seksualinį priekabiavimą, moterys susilaukia mažesnių bausmių nei vyrai. Tik keletas tyrimų bandė tyrinėti seksualiai priekabiavusių moterų kaltės vertinimus, nors šių tyrimų rezultatai rodo, kad visgi moterys, padariusios šį nusikaltimą, susilaukia menkesnių kaltinimų (LaRocca & Kromrey, 1999; Mazzella & Feingold, 1994), jų skaičius nėra pakankamas, kad galėtume daryti tvirtas išvadas apie lyties svarbą kaltės priskyrimui ir teisiniams sprendimams seksualinio priekabiavimo situacijose.

Taigi, apibendrinant pateiktų tyrimų rezultatus, matyti sąsajų tarp kaltinamojo savybių ir seksualinio priekabiavimo situacijos dalyvių elgesio vertinimo. Vis dėlto, remiantis nevienodais tyrimų rezultatais, nėra aišku, kokią reikšmę vertinant situacijos dalyvių elgesį turi kaltinamojo SES bei fizinis patrauklumas. Be to, negalima tvirtai teigti, kad

kaltinamojo lytis šiose situacijose gali daryti įtaką situacijos vertintojo sprendimui. Taigi, atsižvelgiant į ankstesnių tyrimų trūkumus, buvo išsikeltas tyrimo tikslas – nustatyti, kokią poveikį seksualinio priekabiavimo situacijos dalyvių elgesio vertinimui daro kaltinamojo fizinis patrauklumas, SES bei lytis.

Metodika

Tyrimo dalyviai. Remiantis spaudoje gvildenamo #MeToo judėjimo aktualijomis bei skirtingų tyrimų rezultatais, rodančiais, kad seksualinis priekabiavimas yra itin aktuali problema tarp Lietuvos studentų (Vagonis ir kt., 2015; Lietuvos studentų sąjunga, 2018, cituojama pagal Čeponytė ir Žardeckaitė-Matulaitienė, 2018), tyrime buvo pasirinkta tikslinė imtis, kurią sudarė Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai ir per pastaruosius trejus metus studijas baigę asmenys. Tyrime sutiko dalyvauti 201 respondentas, tačiau 22 anketos buvo sugadintos, todėl galutinę tyrimo imtį sudarė 179 asmenys, kurių amžius varijavo nuo 18 iki 45 metų ($M = 22,47$; $SD = 4,44$). Tyrimo dalyviai buvo atrinkti patogiosios atrankos būdu – apklausos nuoroda platinta internetinėse studentų pokalbių grupėse platformoje „Facebook“. Tyrimo imtį sudarė 157 moterys (87,7 %) ir 22 vyrai (12,3 %).

Tyrimo priemonės. Iškeltų hipotezių patikrinimui buvo pasirinkta eksperimentinė tyrimo strategija. Šiuo atveju priklausomaisiais kintamaisiais buvo laikomi kaltinamojo elgesio vertinimas bei aukos reakcijos vertinimas, o nepriklausomaisiais – kaltinamojo fizinis patrauklumas, SES bei lytis. Visi tyrimo dalyviai, naudojantis kompiuteriniu algoritmu, buvo atsitiktinai suskirstyti į 8 grupes pagal šias eksperimento sąlygas: 2 (fiziškai patrauklus / fiziškai nepatrauklus kaltinamasis) $\times$ 2 (aukšto SES / žemo SES kaltinamasis) $\times$ 2 (vyriškosios / moteriškosios lyties kaltinamasis). Siekiant manipuluoti nepriklausomaisiais kintamaisiais, tyrimo dalyviams buvo pateiktas simuliacinis seksualinio priekabiavimo situaciją aprašantis straipsnis (apie 130 žodžių), tariamai paimtas iš internetinio žinių portalo. Tyrimo dalyviams atsitiktinai buvo parenkamas 1 iš 8 straipsnio variantų: situacija, kur kaltinamasis yra didelio arba mažo fizinio patrauklumo, aukšto arba žemo SES bei vyriškosios arba moteriškosios lyties. Remiantis SES apibrėžimu (American Psychological Association, 2018), šiame tyrime aukštesnio SES kaltinamieji turėjo dėstytojo pareigas, o žemesnio SES kaltinamieji – studento. Pateikti situaciją, susidarančią akademinėje aplinkoje, buvo pasirinkta dėl to, kad tyrimo dalyvių imtį sudarė studentai ir ką tik studijas baigę individai, todėl studentams artima akademinė situacija turėjo lemti geresnį ekologinį validumą. Straipsnio tekstas buvo sukurtas remiantis Gordon, Cohen, Grauer ir Rogelberg (2005) tyrime, nagrinėjančiame seksualinio priekabiavimo situacijų vertinimą, pateiktomis vinjetėmis bei straipsniais, pateiktais populiariausiuose Lietuvos naujienų portaluose. Straipsniuose buvo pateikiama „paslauga už paslaugą“ tipo seksualinio priekabiavimo situacija, kurioje mainais į seksualinio pobūdžio paslaugas buvo siūloma pakoreguoti egzamino pažymį (dėstytojas (-a) siūlė paslaugą studentui (-ei) ir atvirkščiai). Visuose straipsniuose buvo pateikiamos mišrios situacijos dalyvių poros, kurias sudarė priešingų lyčių kaltinamasis ir auka, siekiant išvengti tyrimo dalyvių nuostatų dėl homoseksualių asmenų efekto. Taigi keturiuose iš aštuonių straipsnio variantų buvo

pateikiama situacija, kurioje priekabiavimu yra kaltinamas vyras, o tariama priekabiavimo auka yra moteris, o likusiuose keturiuose variantuose priekabiavimu yra kaltinama moteris, o tariama priekabiavimo auka yra vyras.

Prie naujienų portalo straipsnio buvo pateikiamos nuotraukos, kurios, gavus autorių sutikimą, buvo paimtos iš Čikagos universitete sukurtos veidų nuotraukų bazės *Chicago Face Database* (Ma, Correll, & Wittenbrink, 2015). Siekiant išvengti galimo preferencijos rasei efekto, buvo pasirinktos baltųjų rasės veidų nuotraukos, taip pat siekiant nuotraukų universalumo, t. y. kad jas būtų galima naudoti ir kaip studento (-ės), ir kaip dėstytojo (-os) nuotraukas, buvo pasirinkti veidai asmenų, kurių amžius svyravo apytiksliai tarp 20–30 metų. Be to, duomenų bazėje pateiktos nuotraukos buvo nepriklausomų ekspertų įvertintos pagal suvokiamą subjektyvų veidų patrauklumą, todėl tyrimui buvo pasirinktos keturios nuotraukos, iš kurių dvi ekspertų vertintos kaip vienos patraukliausių ir dvi kaip vienos iš mažiausiai patrauklių veidų nuotraukų. Taip pat, siekiant įvertinti, ar ekspertų nuotraukų patrauklumo vertinimas atitiks studentų vertinimą, buvo atliktas žvalgomasis tyrimas. Jame dalyvavo 23 Vilniaus universiteto psichologijos bakalauro 3–4 kursų studentai, kurių amžius svyravo nuo 21 iki 26 metų. Žvalgomajame tyrime dalyvavę respondentai kiekvieną nuotrauką turėjo įvertinti pagal skalę nuo 1 iki 10, kur 1 reikštų labai nepatraukli, o 10 – labai patraukli nuotrauka. Nuotraukų vertinimui palyginti buvo naudotas nepriklausomų imčių Stjudento t testas, kuriuo buvo nustatyta, kad, respondentų vertinimu, fiziškai patrauklios moters nuotrauka ($M = 8,44$, $SD = 1,08$) yra vertinama kaip statistiškai reikšmingai patrauklesnė ($t = 14,37$, $p < 0,001$) nei fiziškai nepatrauklios moters nuotrauka ($M = 2,60$, $SD = 1,40$). Taip pat, respondentų vertinimu, fiziškai patrauklaus vyro nuotrauka ($M = 7,35$, $SD = 1,40$) buvo įvertinta kaip statistiškai reikšmingai patrauklesnė ($t = 10,20$, $p < 0,001$) nei fiziškai nepatrauklaus vyro nuotrauka ($M = 3,04$, $SD = 1,46$). Šie rezultatai patvirtino, kad tyrime naudojamos nuotraukos yra tinkamos palyginimui.

Siekiant įvertinti, kaip tyrimo dalyviai vertina straipsnyje pateiktą situaciją, buvo sukurta Seksualinio priekabiavimo situacijos vertinimo skalė, kurią sudarė 13 teiginių, vertinančių kaltinamojo elgesio subjektyvų vertinimą, aukos reakcijos subjektyvų vertinimą bei kaltinimo pagrįstumą. Teiginiai buvo vertinami Likerto tipo skale nuo 1 iki 5, kur 1 reiškia „visiškai sutinku su pateiktu teiginiu“, o 5 reiškia „visiškai nesutinku su pateiktu teiginiu“. Skalė buvo sukurta remiantis ankstesniais seksualinio priekabiavimo situaciją nagrinėjančių autorių darbais (Gordon et al., 2005; Pryor & Day, 1988). Siekiant patikrinti, kelis konstruktus sudaro skalėje pateikti teiginiai, buvo atlikta principinių komponentų faktorių analizė naudojant *varimax* sukimą, kurios rezultatai parodė, kad skalės teiginiai sudaro du faktorius ir paaiškina 54,73 % dispersijos. Faktorių svoriai kiekviename faktoriuje svyruoja nuo 0,41 iki 0,87. Atsižvelgiant į faktorius sudarančių teiginių turinį pirmasis faktorius buvo pavadintas *Kaltinamojo elgesio vertinimo subskale* ir apėmė tokius dėmenis kaip kaltinamojo elgesio etiškumas, priimtinumumas, moralumas bei atitiktis seksualinio priekabiavimo apibrėžimui (1, 2, 3, 4, 5 ir 6 teiginiai), o antrasis faktorius buvo pavadintas *Aukos reakcijos vertinimo subskale* ir apėmė tokius dėmenis kaip kaltinimo pagrįstumas, patikimumas bei aukos reakcijos pagrįstumas (7, 8, 9, 10, 11, 12 ir 13 teiginiai). Teiginių faktorių svoriai pateikiami 1-oje lentelėje.

1 lentelė. Seksualinio priekabiavimo situacijos dalyvių elgesio vertinimo klausimyno faktoriai, juos sudarantys teiginiai bei faktorių svoriai

Klausimai	Faktoriai	
	1 faktorius (Kaltinamojo elgesio vertinimo subskalė)	2 faktorius (Aukos reakcijos vertinimo subskalė)
K1. Studento (-ės) / dėstytojo (-os) elgesys yra neetiškąs	0,848	-0,063
K2. Studento (-ės) / dėstytojo (-os) elgesys yra visiškai nepriimtinas	0,870	-0,054
K3. Studento (-ės) / dėstytojo (-os) elgesys yra seksualinis priekabiavimas	0,689	-0,326
K4. Studento (-ės) / dėstytojo (-os) elgesį galima laikyti seksualiniu išnaudojimu	0,531	-0,368
K5. Studentas (-ė) / dėstytojas (-a) negeba kontroliuoti savo elgesio	0,433	-0,356
K6. Studentas (-ė) / dėstytojas (-a) yra amoralus žmogus	0,561	-0,427
K7. Studentas (-ė) / dėstytojas (-a) dėl šios situacijos turėtų kreiptis į teisėsaugą	0,390	-0,613
K8. Studentas (-ė) / dėstytojas (-a) pernelyg sureikšmino studento (-ės) / dėstytojo (-os) pasiūlymą	-0,490	0,651
K9. Šis studento (-ės) / dėstytojo (-os) pasakojimas yra šmeižtas	-0,064	0,859
K10. Studento (-ės) / dėstytojo (-os) elgesys tėra nekaltas flirtas	-0,296	0,518
K11. Studento (-ės) / dėstytojo (-os) elgesys nėra įžeidžiantis	-0,353	0,406
K12. Studentas (-ė) / dėstytojas (-a) yra pernelyg jautrus	-0,412	0,606
K13. Studento (-ės) / dėstytojo (-os) pasakojimas yra išgalvotas	-0,004	0,839

Vidinio suderintumo analizė atskleidė gerus abiejų subskalių rodiklius (Kaltinamojo elgesio vertinimo subskalės $\alpha = 0,802$, o Aukos reakcijos vertinimo subskalės $\alpha = 0,843$).

Tyrimo eiga. Tyrimas buvo atliktas 2019 metų kovo–balandžio mėnesiais. Tyrimo metu respondentams buvo pateikiama elektroninė apklausa, kurioje, sutikę dalyvauti tyrime, tyrimo dalyviai skaitė jiems pateiktą tariamą naujienų portalą pranešimą su pateikta seksualinio priekabiavimo situacija. Apklausos kreipimesi buvo nurodytas tik apibendrintas tyrimo tikslas, siekiant sumažinti socialinio pageidaujimumo poveikį. Pirmoje tyrimo dalyje respondantai buvo supažindinti su seksualinio priekabiavimo situacija

aprašančių straipsniu, o antros tyrimo dalies metu turėjo atsakyti į straipsnio situaciją vertinančius klausimus. Tyrimo pabaigoje, užpildę situacijos dalyvių elgesio vertinimo skalę, respondentai turėjo atsakyti į keturis su jų demografiniais duomenimis susijusius klausimus. Viso tyrimo vidutinė trukmė – 5 minutės. Dėl tyrime nagrinėjamos tematikos jautrumo anketos gale tyrimo dalyviams buvo pateikta informacija apie psichologinės pagalbos, susidūrus su seksualiniu priekabiavimu, išteklius.

Duomenų apdorojimas atliktas naudojant statistinio tyrimo programų paketą *IBM SPSS Statistics 25*. Atsižvelgiant į tyrime naudotų subskalių duomenų išsibarstymo atitiktį normaliajam pasiskirstymui ir dėl galimų tyrimo dalyvių pasiskirstymo pagal amžių ir lytį tyrimo grupėse netolygumų, kaltinamojo fizinio patrauklumo, SES ir lyties poveikis situacijos dalyvių elgesio vertinimui buvo tiriamas atliekant trijų faktorių kovariacinę analizę (angl. *Three-way ANCOVA*).

Rezultatai

Visų pirma buvo analizuotas kaltinamojo fizinio patrauklumo, SES ir lyties poveikis kaltinamojo elgesio vertinimui seksualinio priekabiavimo situacijoje.

2 lentelė. *Trifaktorišės kovariacinės analizės, vertinant kaltinamojo elgesio vertinimo priklausomybę nuo kaltinamojo fizinio patrauklumo, SES, lyties ir jų sąveikos, rezultatų apibendrinimas*

	SS	df	MS	F	p	η_p^2
Lytis (L)	17,79	1	17,79	0,95	0,33	0,01
Fizinis patrauklumas (P)	90,00	1	90,00	4,78	0,03	0,03
SES (S)	192,72	1	192,72	10,24	0,00	0,06
L × P	17,26	1	17,26	0,92	0,34	0,01
L × S	20,28	1	20,28	1,08	0,30	0,01
P × S	1,73	1	1,73	0,09	0,76	0,00
L × P × S	29,74	1	29,74	1,58	0,21	0,01
Paklaida	3 179,45	169	18,81			

Pastaba. SS – kvadratų suma, df – laisvės laipsniai, MS – vidurkio kvadratas, F – statistika, η_p^2 – dalinis eta kvadratas, p – reikšmingumo lygmuo (skirtumai laikomi reikšmingais, kai $p < 0,05$).

Atlikus trijų faktorių kovariacinę analizę, buvo nustatyta, kad kaltinamojo fizinis patrauklumas statistiškai reikšmingai veikė kaltinamojo elgesio vertinimą ($F(1,171) = 5,71$, $p = 0,02$, $\eta_p^2 = 0,03$). Kaltinamojo elgesio vertinimo įvertintasis ribinis vidurkis (angl. *es-*

timated marginal mean) didelio fizinio patrauklumo sąlygoje ($M = 22,13$) buvo mažesnis nei mažo fizinio patrauklumo sąlygoje ($M = 23,73$) (3-ia lentelė). Kitaip tariant, fiziškai patrauklių kaltinamųjų elgesys seksualinio priekabiavimo situacijoje buvo vertinamas pozityviau, palyginti su fiziškai nepatraukliais kaltinamaisiais.

3 lentelė. Kaltinamojo elgesio vertinimo įvertintieji ribiniai vidurkiai ir standartinės paklaidos pagal kaltinamojo fizinio patrauklumo sąlygą

Nepriklausomasis kintamasis	Priklausomasis kintamasis	
	Kaltinamojo elgesio vertinimas	
	<i>M</i>	<i>SE</i>
Fiziškai patrauklus kaltinamasis	22,18	0,46
Fiziškai nepatrauklus kaltinamasis	23,62	0,47

Pastaba. Mažesnis įvertintasis ribinis vidurkis rodo pozityvesnę kaltinamojo elgesio vertinimą. M – įvertintasis ribinis vidurkis, SE – standartinė paklaida.

Be to, kaltinamojo SES taip pat statistiškai reikšmingai veikė jo elgesio vertinimą ($F(1,171) = 8,10$, $p = 0,01$, $\eta_p^2 = 0,05$). Kaltinamojo elgesio vertinimo įvertintasis ribinis vidurkis (4-a lentelė) aukštesnio SES sąlygoje ($M = 23,89$) buvo reikšmingai didesnis nei žemesnio SES sąlygoje ($M = 21,98$). Tai reikštų, kad tais atvejais, kai seksualiniu priekabiavimu buvo kaltinamas dėstytojas, kaltinamojo elgesys pateiktoje situacijoje respondentų buvo vertinamas kur kas negatyviau, palyginti su atvejais, kai priekabiavimu buvo apkaltintas studentas.

4 lentelė. Kaltinamojo elgesio vertinimo įvertintieji ribiniai vidurkiai ir standartinės paklaidos pagal kaltinamojo SES sąlygą

Nepriklausomasis kintamasis	Priklausomasis kintamasis	
	Kaltinamojo elgesio vertinimas	
	<i>M</i>	<i>SE</i>
Aukšto SES kaltinamasis	23,96	0,46
Žemo SES kaltinamasis	21,85	0,48

Pastaba. Mažesnis įvertintasis ribinis vidurkis rodo pozityvesnę kaltinamojo elgesio vertinimą. M – įvertintasis ribinis vidurkis, SE – standartinė paklaida.

Vertinant lyties reikšmę kaltinamojo elgesio vertinimui seksualinio priekabiavimo situacijoje nebuvo aptikta statistiškai reikšmingų skirtumų. Taip pat nebuvo aptikta statistiškai reikšmingų kintamųjų (fizinio patrauklumo, SES ir lyties) tarpusavio sąveikų.

Įvertinus kaltinamojo fizinio patrauklumo, SES ir lyties reikšmę jo elgesio vertinimui seksualinio priekabiavimo situacijoje, taip pat buvo atlikta trijų faktorių kovariacinė analizė siekiant nustatyti šių kintamųjų poveikį ir aukos reakcijos vertinimui.

5 lentelė. Trifaktorinės kovariacinės analizės, vertinant aukos reakcijos vertinimo priklausomybę nuo kaltinamojo fizinio patrauklumo, SES, lyties ir jų sąveikos, rezultatų apibendrinimas

	SS	df	MS	F	p	η_p^2
Lytis (L)	30,08	1	30,08	1,57	0,21	0,01
Fizinis patrauklumas (P)	189,19	1	189,19	9,87	0,002	0,06
SES (S)	19,75	1	19,75	1,03	0,31	0,01
L × P	54,17	1	54,17	2,83	0,10	0,02
L × S	5,36	1	5,36	1,08	0,60	0,00
P × S	12,68	1	12,68	0,66	0,42	0,00
L × P × S	0,39	1	0,39	0,02	0,89	0,00
Paklaida	3 240,11	169	19,17			

Pastaba. SS – kvadratų suma, df – laisvės laipsniai, MS – vidurkio kvadratas F – statistika, η_p^2 – dalinis eta kvadratas, p – reikšmingumo lygmuo (skirtumai laikomi reikšmingais, kai $p < 0,05$).

Analizės rezultatai parodė, kad aukos reakcijos seksualinio priekabiavimo situacijoje vertinimas buvo statistiškai reikšmingai veikiamas kaltinamojo fizinio patrauklumo ($F(1,171) = 10,48$, $p = 0,001$, $\eta_p^2 = 0,06$). Aukos reakcijos vertinimo įvertintasis ribinis vidurkis esant dideliame kaltinamojo fiziniame patrauklumui ($M = 18,18$) buvo didesnis nei esant mažam fiziniame patrauklumui ($M = 15,34$) (6-a lentelė). Tai reikštų, kad aukos reakcija seksualinio priekabiavimo situacijoje yra vertinama negatyviau, kai kaltinamasis yra fiziškai patrauklus.

6 lentelė. Aukos reakcijos vertinimo įvertintieji ribiniai vidurkiai ir standartinės paklaidos pagal kaltinamojo fizinio patrauklumo sąlygą

Nepriklausomasis kintamasis	Priklausomasis kintamasis	
	Aukos reakcijos vertinimas	
	M	SE
Fiziškai patrauklus kaltinamasis	13,10	0,47
Fiziškai nepatrauklus kaltinamasis	11,01	0,47

Pastaba. Mažesnis įvertintasis ribinis vidurkis nurodo pozityvesnę aukos reakcijos vertinimą. M – įvertintasis ribinis vidurkis, SE – standartinė paklaida.

Vertinant likusių kintamųjų (SES ir lyties) reikšmę aukos reakcijos vertinimui seksualinio priekabiavimo situacijoje nebuvo pastebėta statistiškai reikšmingų skirtumų. Taip pat nebuvo pastebėta ir statistiškai reikšmingų kintamųjų tarpusavio sąveikų.

Rezultatų aptarimas

Šio tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti, kokią poveikį seksualinio priekabiavimo situacijos dalyvių elgesio vertinimui daro tokie neteisiniai veiksniai kaip kaltinamojo SES, fizinis patrauklumas bei lytis. Tyrimo rezultatai parodė, kad dalis šių kintamųjų (fizinis patrauklumas ir SES) reikšmingai veikia vertintojų požiūrį į tokio pobūdžio situacijas. Paaiškėjo, kad tais atvejais, kai kaltinamasis buvo fiziškai patrauklus, jo elgesys buvo vertinamas pozityviau, o aukos elgesys buvo vertinamas negatyviau, palyginti su tais atvejais, kai buvo pateikiama fiziškai nepatrauklaus kaltinamojo sąlyga. Analogiškas tendencijas galima matyti ir ankstesnių autorių darbų rezultatuose (pavyzdžiui, DeSantis & Kayson, 1997; Mackelprang & Becker, 2017). Viena iš priežasčių, galėjusių nulemti tokį rezultatą, yra anksčiau minėtas aureolės efektas. Šis efektas pasireiškia fizinio patrauklumo stereotipu, kuris lemia išskirtinį vertintojo šališkumą patrauklios išvaizdos kaltinamiesiems dėl jiems nepelnytai priskiriamų kitų labiau socialiai pageidautinų bruožų (Rosar, Hagenah, & Klein, 2017). Kaip teigia DeSantis ir Kayson (1997), savo tyrime gavę tokį patį rezultatą, gali būti, kad vertintojai fiziškai patrauklius kaltinamuosius suvokia kaip turinčius labiau išvystytą sąžinę ir todėl jiems atrodo mažiau tikėtina, kad tokį nusižengimą kaltinamieji pakartos ateityje. Be to, gali būti, kad kita dalis vertintojų mano, jog mažai tikėtina, kad nusikaltimai šiems kaltinamiesiems taps įpročiu, nes fiziškai patrauklius kaltinamuosius jie suvokia kaip apskritai didesnės sėkmės lydimus asmenis, kuriems dėl užimamo aukštesnio statuso visuomenėje nusikaltimo padarymas reikštų blogesnius socialinius ir finansinius padarinius (DeSantis & Kayson, 1997).

Nagrinėjant kaltinamojo SES reikšmę vertinant seksualinio priekabiavimo situacijas buvo gauta kiek netikėtų rezultatų: aukštesnio SES kaltinamojo elgsena buvo vertinama statistiškai reikšmingai negatyviau, palyginti su žemesnio SES kaltinamojo elgsenos vertinimu. Taigi akivaizdu, kad SES atveju aureolės efektas visiškai nepaiškina gauto rezultato. Panašią tendenciją pastebėjo ir Kutys 2012 metais atliktame tyrime, kuriame nagrinėjo kaltinamojo SES reikšmę skiriant bausmes. Anot autoriaus, tai gali būti siejama su mūsų visuomenės tobulėjimu. Kutys (2012) teigia, kad pastaraisiais metais mūsų visuomenė tampa vis labiau išsilavinusi, vis labiau akcentuojama socialinių klasių lygybė bei įvairovė, ir todėl priimdami teisinius sprendimus vertintojai vis mažiau remiasi primityviais, su asmens SES susijusiais stereotipais. Tačiau tokie rezultatai galėjo būti gauti ir dėl pačios tyrimo metodikos bei tyrime dalyvavusių respondentų ypatybių. Svarbu paminėti, kad tyrimo metu buvo pateikta akademinėje aplinkoje susidariusi situacija ir didžioji dalis tyrime dalyvavusių asmenų buvo studentai. Dėl tos priežasties galėjo pasireikšti palankesnis savo grupės vertinimas (angl. *in-group favoritism*). Šis fenomenas pasireiškia tuo, kad žmonės, priklausantys tam tikrai grupei, yra linkę palankiau vertinti kitus jai priklausančiuosius ir linkę diskriminuoti kitos grupės asmenis (Balliet, Wu, &

De Dreu, 2014). Galima daryti prielaidą, kad studentai buvo linkę nepalankiau vertinti aukštesnio SES kaltinamąjį būtent todėl, kad jis šiame tyrime buvo dėstytojas. O kai buvo pateikta žemo SES sąlyga, kitaip tariant, kai kaltinamasis buvo studentas ir priklausė tai pačiai grupei kaip ir patys respondentai, jo elgesys buvo vertinamas statistiškai reikšmingai pozityviau, palyginti su priekabiavusio dėstytojo elgesiu.

Kaltinamojo lytis apskritai nedarė jokios reikšmingos įtakos minėtų situacijų suvokimui. Nors šie tyrimo rezultatai prieštarauja daugelio ankstesnių tyrimų rezultatams (pavyzdžiui, LaRocca & Kromrey, 1999; Mazzella & Feingold, 1994), reikėtų pasakyti, kad daugelis tyrimų, nagrinėjančių kaltinamojo lyties poveikį teisinių sprendimų priėmimui, buvo atlikti palyginti seniai. Kaip jau buvo pastebėta Kutys (2012) tyrime, gali būti, kad pastaruoju metu mūsų visuomenė tampa vis liberalesnė, vis labiau suvokia ir priima žmonių įvairovę ir vis mažiau vadovaujasi įvairiais primityviais stereotipais, į moterį nebežiūrima iš paternalistiškos perspektyvos. Tačiau taip pat gali būti, kad lyties įtakos nebuvimas neturi nieko bendro su visuomenėje vyraujančiomis nuostatomis dėl lyties. Nemažai tikėtina, kad šie rezultatai buvo nulemti tyrimo imties ypatybių. Pirmiausia didžioji dalis šio tyrimo dalyvių (68,2 %) buvo socialinių mokslų studentai. Studentai, pasirinkę šias studijų programas, tikėtina, turėjo psichologijos ar kitą atidumą socialinėms problemoms ugdantį studijų dalyką ir todėl gali būti, kad situacijos vertintojų preferencijos kuriai nors lyčiai nebuvimas šiame tyrime buvo nulemtas studijų labiau išugdyto jautrumo problemoms, susijusioms su žmonių įvairove bei lygybe (Kutys, 2012). Be to, svarbu paminėti, kad didžiąją dalį tyrimo dalyvių sudarė moterys, todėl gali būti, kad šališkumo tam tikrai kaltinamojo lyčiai nebuvimas buvo nulemtas nepakankamo vyriškosios imties reprezentavimo.

Šiame tyrime nebuvo išvengta tam tikrų ribotumų. Pirmiausia reikėtų atkreipti dėmesį, kad atrenkant tyrimo dalyvius buvo naudotasi netikimybinio patogiosios atrankos būdu. Be to, didžioji dalis respondentų buvo moterys ir jauni suaugusieji. Reikia pripažinti, kad šie trūkumai riboja gautų rezultatų generalizacijos galimybes.

Tačiau, nepaisant tyrimo trūkumų, reikia paminėti jo rezultatų aktualumą tiek psichologijos, tiek teisėsaugos atstovams. Be to, atsižvelgus į tyrimo rezultatus galima daryti prielaidą, kad pastaraisiais metais pakito mūsų visuomenės požiūris į lyčių bei klasinius stereotipus. Todėl šie tyrimo rezultatai skatina iš naujo tirti, kokią reikšmę mums priimant sprendimus daro stereotipai.

Literatūra

American Psychological Association. (2018). Socioeconomic status. Paimta iš <https://www.apa.org/pi/ses/resources/class/definitions>

Balliet, D., Wu, J., & De Dreu, C. K. (2014). Ingroup favoritism in cooperation: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 140 (6), 1556–1581. <https://doi.org/10.1037/a0037737>.

Bontrager, S., Barrick, K., & Stupi, E. (2013). Gender and sentencing: A meta-analysis of contemporary research. *Journal of Gender, Race & Justice*, 16, 349–372.

Boslaugh, S. (Ed.) (2008). *Encyclopedia of epidemiology* (Vols. 1–2). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc. <https://doi:10.4135/9781412953948>.

Bottoms, B. L., Davis, S. L., & Epstein, M. A. (2004). Effects of victim and defendant race on jurors' decisions in child sexual abuse cases. *Journal of Applied Social Psychology, 34* (1), 1–33. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2004.tb02535.x>.

Chiricos, T. G., & Waldo, G. P. (1975). Socioeconomic status and criminal sentencing: An empirical assessment of a conflict proposition. *American Sociological Review, 40* (6), 753–772. <https://doi.org/10.2307/2094178>.

Cortina, L. M., & Bredahl, J. L. (2008). Sexual Harassment in Organizations: A Decade of Research in Review. In J. Barling, C. L. Cooper (Eds.), *The SAGE Handbook of Organizational Behavior: Volume 1 – Micro Approaches* (pp. 469–497). New York: SAGE.

Čeponytė, M. ir Žardeckaitė-Matulaitienė, K. (2018). Galimybės keisti klaidingus įsitikinimus dėl seksualinio priekabiavimo Lietuvos studentų imtyje. *Psichologija, 58*, 88–104. <https://doi.org/10.15388/Psichol.2018.5>.

Deitz, S. R., & Byrnes, L. E. (1981). Attribution of responsibility for sexual assault: The influence of observer empathy and defendant occupation and attractiveness. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied, 108* (1), 17–29. <https://doi.org/10.1080/00223980.1981.991524>.

DeSantis, A., & Kayson, W. A. (1997). Defendants' characteristics of attractiveness, race, and sex and sentencing decisions. *Psychological Reports, 81* (2), 679–683. <https://doi.org/10.2466/pr0.1997.81.2.679>.

Dion, K., Berscheid, E., & Walster, E. (1972). What is beautiful is good. *Journal of Personality and Social Psychology, 24* (3), 285–290. <https://doi.org/10.1037/h0033731>.

Gordon, A. K., Cohen, M. A., Grauer, E., & Rogelberg, S. (2005). Innocent flirting or sexual harassment? Perceptions of ambiguous work-place situations. *Representative Research in Social Psychology, 28*, 47–58. <https://doi.org/10.2466/pr0.1997.81.2.679>.

Grigentytė, G. ir Lesinskienė, S. (2018). Prevalence and characteristics of sexual harassment among high school students: A pilot study. *Clinical Research and Trials, 4* (4), 1–5. <https://doi.org/10.15761/crt.1000228>.

Harnois, C. E., & Bastos, J. L. (2018). Discrimination, harassment, and gendered health inequalities: Do perceptions of workplace mistreatment contribute to the gender gap in self-reported health? *Journal of Health and Social Behavior, 59* (2), 283–299. <https://doi.org/10.1177/0022146518767407>.

Koons-Witt, B. A. (2002). The effect of gender on the decision to incarcerate before and after the introduction of sentencing guidelines. *Criminology, 40* (2), 297–328. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2002.tb00958.x>.

Kruttschnitt, C. (1980). Social status and sentences of female offenders. *Law & Society Review, 15*, 247–265.

Kutys, J. M. (2012). *Juror decision making: The impact of attractiveness and socioeconomic status on criminal sentencing and an examination of motivated reasoning in mock jurors*. (Doctoral dissertation). Wright State University, Ohio.

LaRocca, M. A., & Kromrey, J. D. (1999). The perception of sexual harassment in higher education: Impact of gender and attractiveness. *Sex Roles, 40* (11–12), 921–940. <https://doi.org/10.1023/a:1018829222894>.

Loeffler, R. L., & Lawson, T. J. (2002). Age and occupational status of defendant in relation to mock juror sentencing recommendations. *Current Psychology, 21* (3), 289. <https://doi.org/10.1007/s12144-002-1019-6>.

Ma, D., Correll, J., & Wittenbrink, B. (2015). The Chicago face database: A free stimulus set of faces and norming data. *Behavior Research Methods, 47*, 1122–1135. <https://doi.org/10.3758/s13428-014-0532-5>.

Mackelprang, E., & Becker, J. V. (2017). Beauty and the eye of the beholder: Gender and attractiveness affect judgments in teacher sex offense cases. *Sexual Abuse, 29* (4), 375–395. <https://doi.org/10.1177/1079063215597646>.

Mazzella, R., & Feingold, A. (1994). The effects of physical attractiveness, race, socioeconomic status, and gender of defendants and victims on judgments of mock jurors: A meta-analysis. *Journal of Applied Social Psychology, 24* (15), 1315–1344. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1994.tb01552.x>.

Pryor, J. B., & Day, J. D. (1988). Interpretations of sexual harassment: An attributional analysis. *Sex Roles, 18* (7–8), 405–417. <https://doi.org/10.1007/bf00288392>.

Rodriguez, F. S., Curry, T. R., & Lee, G. (2006). Gender differences in criminal sentencing: Do effects vary across violent, property, and drug offenses? *Social Science Quarterly, 87* (2), 318–339. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6237.2006.00383.x>.

Rosar, U., Hagenah, J., & Klein, M. (2017). Physical attractiveness and monetary success in German Bundesliga. *Soccer & Society, 18* (1), 102–120. <https://doi.org/10.1080/14660970.2014.980742>.

Shinners, E. (2009). Effects of the “what is beautiful is good” stereotype on perceived trustworthiness. *UW-L Journal of Undergraduate Research*, 12, 1–5.

Stewart II, J. E. (1980). Defendant’s attractiveness as a factor in the outcome of criminal trials: An observational study. *Journal of Applied Social Psychology*, 10 (4), 348–361. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1980.tb00715.x>.

Stewart II, J. E. (1985). Appearance and punishment: The attraction-leniency effect in the courtroom. *The Journal of Social Psychology*, 125 (3), 373–378. <https://doi.org/10.1080/00224545.1985.9922900>.

Swami, V., Arthey, E., & Furnham, A. (2017). Perceptions of plagiarisers: The influence of target physical attractiveness, transgression severity, and sex on attributions of guilt and punishment. *Body Image*, 22, 144–147. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2017.06.009>.

Taylor, S., Lui, Y. I., & Workman, L. (2018). Defendant’s mens rea or attractiveness: Which influences mock juror decisions? *Forensic Research & Criminology International Journal*, 6 (1), 69–76. <https://doi.org/10.15406/frcij.2018.06.00185>.

Vagonis, A., Gečienė, A. ir Steiblienė, V. (2015). Gydytojų rezidentų patirto seksualinio priekabiavimo suvokimas: sąsajos su lytimi, šeimine padėtimi, nerimastingumu, depresiškumu ir gyvenimo kokybe. *Biologinė psichiatrija ir psichofarmakologija*, 17 (2), 47–52.

Willness, C. R., Steel, P., & Lee, K. (2007). A meta-analysis of the antecedents and consequences of workplace sexual harassment. *Personnel Psychology*, 60 (1), 127–162. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2007.00067.x>.

Winkleby, M. A., Jatulis, D. E., Frank, E., & Fortmann, S. P. (1992). Socioeconomic status and health: How education, income, and occupation contribute to risk factors for cardiovascular disease. *American Journal of Public Health*, 82 (6), 816–820. <https://doi.org/10.2105/ajph.82.6.816>.

Wolff, J. M., Rospenda, K. M., & Colaneri, A. S. (2017). Sexual harassment, psychological distress, and problematic drinking behavior among college students: An examination of reciprocal causal relations. *Journal of Sex Research*, 54 (3), 362–373. <https://doi.org/10.1080/00224499.2016.1143439>.